

Paha vuosi

OSA 1

Siinä, missä toiset kahdeksaluokkalaiset kuuntelivat parhaillaan vanhempiensa aamutoraa, Juuso siemaili kaakaota yksin. Hän kiikkui tuolilla, jalat pöydällä ja napsutteli omaa kannettavaansa. Käynnissä oli tuumaustuokio. Sen aiheena olivat 14-vuotisbileet, jotka Juuso järjestäisi.

Juuso napsautti kutsun esiin. Bileisiin tulisivat suosituimmat tyypit sekä muutama sivuhenkilö, joille oli aina kysyntää: olihan bileissä oltava arkoja ja ystävällisiä poikia, jotka ihailivat Juusoja ja joita Juuso sai komennella.

Seuraavaksi Juuso silmäili vaatekauppoja. Kotipaikkakunnalla oli vain S-marketin rekki. Bileasu oli tilattava Lontoosta. Vaatelähetys ei ehtisi saapua perjantaihin mennessä. Ellei hän tilaisi pikapakettia. Se maksaisi 40 puntaa lisää. Muutama kymppi sinne tänne.

Ulkoa kuului auton ääni: itsellinen aamutuokio oli ohi. Vanhemmat olivat saapuneet työmatkalta. Juuso sulki tietokoneen, hotkaisi leivän ja korjasi astiat tiskikoneeseen. Ulko-ovea ropisteltiin auki. Juuso työnsi jalkoja tennareihinsa. Isä ja äiti olivat eteisessä. Äidin hajuvesi sekoittui isän partaveteen.

Äiti vilkaisi Juusoa kuin arvomaljakkoa, oliko se säilynyt naarmuuntumattomana? Äiti laski itselleen lasin vettä ja nojasi tiskipöytänsä. Isä riisui päällystakin henkariin ja huokaisi. Juuso ja vanhemmat eivät olleet nähneet toisiaan kolmeen päivään.

– Oliko hyvä lento? Juuso kysyi.

Hän katsoi kysyvästi vaiteliaita vanhempiaan. Isällä oli sininen räätälin ompelema puku ja ruskeat käsintehdyt nahkakengät. Äidillä oli tiukka jakkupuku ja korot, jotka upposivat ja jäivät kiinni missä äiti liikkui.

– Meidät on irtisanottu, äiti sanoi.

– Ai mitä? Juuso kysyi. Hänen kurkkuunsa kasvoi äkkiä pala, joka ei mennyt alas eikä tullut ylös. Se vaikeutti hengittämistä. Tuntui kuin olisi juossut Cooperin testin.

– Mitä sitten? Juuso kysyi.

– Firma on myyty kiinalaisille, isä sanoi.

– No mitä sitten? Juuso kysyi uudestaan.

– Firma on myyty kiinalaisille. He vaihtavat meidät sikäläisiin ammattilaisiin, isä sanoi.

– Pistätte uuden firman pystyyn, Juuso sanoi.

– Asiat eivät ole niin yksinkertaisia, äiti sanoi.

– Onhan meillä rahaa, Juuso sanoi.

Isä käveli maisemaikkunan luo. Hän avasi kaihtimet. Järvenselkä kimalsi. Siinä rannassa Juuso oli oppinut uimaan. Isä puhui selin Juusoon.

- Meillä on aika paljon velkaa. Me ei enää selvitä niistä, isä sanoi.
- Sinun on lähdettävä kouluun, äiti sanoi katsoen Juuson ohitse.
- Mitä nyt tapahtuu? Juuso kysyi.
- Hauskaa koulupäivää, äiti sanoi.

Polkupyörän satula ja sarvet olivat kosteat. Juuso pyyhkäisi aamukasteen hihansyrjään. Koulun pihalla toiset näyttivät iloisilta ja onnellisilta. Vain hän oli synkkä, eikä hän olisi halunnut olla sellainen. Nynnytkin hymyilivät.

- Juuso moi! Kaikki odottaa sun bileitä, joku huusi.

Juuso muodosti kasvoilleen leuhkan ja tyytyväisen ilmeen. Aivan erilaisen kuin sisällään tunsi.

14-vuotisbileitä ei koskaan tullut. Heille tuli kyllä väkeä, muutaman viikon päästä, mutta toisenlaista kuin hän oli odottanut. Juuson koti oli laitettu pakkohuutokauppaan. Juuso istui kivettyneenä huoneessaan. Häntä hävetti. Hänen kotiaan esitteli ulosottomies. Koti oli päässyt rappiotilaan. Vanhemmat olivat lastanneet olohuoneeseen kirjanpitonsa. Lappustakaan ei saanut hukata.

OSA 2

Näytöllä saapasteli kiinteistökeinottelijoita. Grynderit olivat käyneet solariumissa ja pukeutuneet hienosti. He naureskelivat näkemilleen paperikasoille, romuille, tiskeille, hajuille, isän metsästämillä ja täyttämille eläimille. Konkurssin jälkeen kukaan ei ollut enää välittänyt kodista. Siitä oli tullut likainen ja turha.

Grynderit eivät välittäneet isästä, joka ennen oli ollut ryhdikäs itsetuntoinen mies. Isä vapisi makuuhuoneen nurkassa vahakasvoisena ja nukkavieruna. Eivät he huomioineet äitiä, joka oli pukeutunut ja yrittänyt jutella ihmisille. Äiti kuunteli kasvot peruslukemilla asunnonostajien pistäviä huomautuksia mauttomista keittiönkaapeista.

Kotiin levisi kuraa, sillä ulosottomiehellä ei ollut sinisiä kenkäpusseja kuten kiinteistövälittäjällä.

Juuso havaitsi, että gryndereiden ainoa ajatus oli maksimoida rahallinen hyöty hänen perheensä katastrofista. Niillä oli rahaa, vaan ei alkeellisimpiakaan käytöstapoja saati myötätuntoa. Moukat, Juuso ajatteli, vieraiden ihmisten hohottaessa jogurttipurkeille, joita tulvehti yöpöydällä. Isä ei ollut syönyt muuta pitkään aikaan.

Se oli hirveä päivä. Se meni kuitenkin ohi, kuten kaikki paha menee. Tuli ilta, tuli yö, ja he kukin sulattelivat epäonnistumista ja häpeää omissa

oloissaan. Vanhemmilla ja Juusolla ei ollut sanoja puhua tapahtuneesta. Eihän kesken maratoninkaan voi eritellä juoksua.

Sen isä kävi sanomassa, että nyt on vain kestettävä.

– Pidä pintasi Juuso, isä sanoi.

Aurinko nousi heidänkin perheessään.

Juuso, äiti ja isä lastasivat peräkärriyn matkalaukkuja, joissa olivat heidän vaatteensa. He eivät saaneet mukaansa edes astioita tai pyyhkeitä.

Juuso ei ollut jaksanut mennä kouluun pitkään aikaan. Vanhemmat eivät omilta huoliltaan olleet kiinnittäneet poissaoloihin huomiota. Juuso tuntui aikamieheltä, pitkä kaverihan se oli. Vanhemmilta oli unohtunut, että Juuso oli kuitenkin vasta lapsi. Juuso oli aiemminkin elänyt enimmäkseen oman itsensä varassa, koska vanhemmat olivat aina olleet kiireisiä firman kanssa.

Ainoa ero entiseen oli se, että perhe oli köyhä ja että työttömät vanhemmat olivat Juuson kanssa koko ajan. Heistä oli tullut kolmikko, jolla ei oikeastaan ollut keskenään juteltavaa, mutta joka eli samassa tunteessa pääsemättä siitä ulos.

Kun he pysäköivät uuden kotinsa parkkipaikalle, silloinkaan ei vaihdettu sanaakaan. Uusi koti oli kaksio kunnan vuokratalossa. Juuso ei ollut ennen käynyt sielläpäin.

Juuso huokaisi. Hänellä ei ollut vaihtoehtoja. Jos hän olikin ennen elänyt varakkaiden vanhempiansa myötä rahakasta elämää, nyt hän eli vanhempiansa myötä köyhää elämää. Lapsilla ei ollut sanomista olosuhteisiinsa. Hän nousi autosta, tarttui kahteen matkalaukkuun ja katsoi ympärilleen. Kerrostalon sisäpihalla oli jätekatos ja pyöräteline, jossa oli ketteillä kiinni maastopyörien torsoja. Kaikki mikä irtosi, oli pöllitty.

Kohti uutta elämää, Juuso ajatteli ironisesti.

Edellisen vuoden talvitakki jäi pieneksi. Äiti tarjosi Juusolle isän takkia. Hullu akka. Lehmä. Silloin kun Juuso kävi koulussa, hän ei jäänyt iltpäivisin oleskelemaan toisten kanssa. Ennen hän oli istunut poikien kanssa kebabilla.

Asiat eivät pysyneet salassa. Isä sai kerran päähänsä noutaa hänet koulusta autolla. Musta Audi oli vaihtunut ruosteiseen kotteroon. Juuso oli ohittanut isänsä kuin vieraan ihmisen. Se tuntui pahalta, mutta vielä pahemmalta olisi tuntunut kavereiden ilkkuminen.

Vanhemmat katsoivat televisiota löysissä vaatteissa ja söivät makaronia. Muuhun ei ollut varaa. Vaihtelua päiviin toivat äidin itkukohtaukset. Isä ja Juuso säätivät television kovemmalle.

OSA 3

Oltiin huhtikuussa. Juuso murjotti betonielementtitalon parvekkeella. Häntä kuumotti, mutta ei vain auringosta. Häntä tuijotettiin. Hän lamaantui. Hän ähkäisi ja lähti olohuoneen kautta ulos. Äiti ja isä nukkuivat, kuten aina.

Tuntui sekä hyvältä että vaikealta olla ulkona. Valo ja raitis ilma puhdistivat oloa. Toisaalta Juuso ei keksinyt minne mennä. Vanhoja kavereita hän ei voinut kuvitellakaan kohtaavansa.

– Moi.

Juuso pysähtyi. Joku tyttö oli puhunut hänelle. Ei, hän taisi vain kuvitella.

– Mä olen tarkkaillut sua.

Juuso katseli ympärilleen. Ei ketään. Hän taisi olla tulossa hulluksi. Kohta hän päätyisi mielisairaalaan ja sieltä sairaseläkkeelle täytettyään kahdeksantoista. Hänen tulevaisuutensa.

– Oon Irma.

Kyllä: joku tyttö nojasi pyörään nojasi parkkipaikalla.

– Suksi kuuseen, Juuso sanoi.

– Oot tympein kaveri jonka oon tavannut. Lähde rantaan niin suakin alkaa naurattaa, Irma sanoi.

Vielä vuosi sitten Juuso olisi harkinnut tarkasti kuinka toimia. Nyt hän eli hetken mielihoiteesta, ja sen kummemmin pohtimatta alkoi kävellä Irman vierellä.

– Sä asut täällä, Irma sanoi.

– Joo, Juuso vastasi.

– Mä sain täältä yksiön kun aloitin lukion viime syksynä, Irma kertoi.

– Asutsä yksin? Juuso kysyi.

– Sä taidat olla yläasteella, Irma sanoi.

– Meen ysille, Juuso sanoi.

– Mennään tonne istumaan, tyttö sanoi ja näytti paikan kalliolla.

– Sun perheellä on kai vaikeeta, Irma sanoi.

– Kaikki kunnossa, Juuso sanoi.

– Älä viitti.

– Mitä mun asiat sulle kuuluu? Juuso kivahti. Hänen päänsä oli uponnut hartioihin. Hän ei ollut jutellut kenenkään kanssa pitkään aikaan. Pelotti.

– Ei tänne muuta kukaan jolla menee hyvin, Irma sanoi. – Anna mä kerron sulle jotain. Mä muutin tänne koska mun perheellä oli vanhassa koulussa maine.

Ymmärrätsä? Maine.

Juuso nyökkäsi.

– Jos sun vanhemmilla menee huonosti ei se tarkoita, että sulla menee. Ne on eri ihmisiä kuin sä. Aina sanotaan että muuttamalla tai eroamalla ei asiat parane. Että elämästä ei saa karata. Mä kuitenkin vaihdoin koulua ja tajusin, että jos mä muutan tänne yksin, ilman perhettä, mulle tulee vain sellainen maine, minkä mä itse ansaitseen. Siksi mä muutin yksin. Kiusataanko sua? Ei, sua ei kiusata. Sut on eristetty sun vanhoista porukoista. Sä lintsaat. Mä olen nähnyt sut istumassa partsilla kun sun pitäis olla koulussa. Pitäskö sun vaihtaa kesäloman aikana koulua? Aloittaisit alusta. Kukaan ei tuntis sua. Tai sitä vanhaa sua, mikä sä olit ennen, ennen teidän perheen epäonnistumista. Anteeksi, Irma sanoi.

– Ei se mitään, Juuso sanoi.

Juuso nousi seisomaan, noukki kiviä ja alkoi viskellä leipiä. Mietti. Hän liukastui ja kaatui polvilleen veteen. Hän kirosi. Irma nauroi. Juusokin nauroi. Hän ymmärsi jotain: Ei se haittaa että kaatuu. Tärkeintä on nousta ylös ja yrittää uudestaan.